

ประสบการณ์เรื่องเล่ากับจินตนาการทางภาษาในวรรณกรรมจวงจื่อ
The Experience on Narration and Imagination of Language
in the Literature of Chuang Tzu

ธรรมอริชฐาน พรบันดาลชัย
Thamatistan Pornbandalchai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

fonghong2523@gmail.com

Received May 10, 2020; Revised July 12, 2020; Accepted August 25, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อสนับสนุนเรื่องเล่าทางจินตนาการในวรรณกรรมจวงจื่อที่ยืนยันว่าคนฉลาดคือคนที่สามารถใช้จินตนาการในการเล่าเรื่อง เพราะจวงจื่อมองว่าประสบการณ์เรื่องเล่าแบบตรงไปตรงมาอย่างที่เพลโตเสนอนั้นมิได้นำไปสู่ความรู้ที่แท้จริงเพลโตจึงให้เหตุผลว่าการที่นักกวีเล่าเรื่องของนักรบเขาได้ใช้จินตนาการมิใช่นักรบจริง เราจึงไม่อาจถือได้ว่าเรื่องนั้นเชื่อถือได้เท่ากับนักรบเล่าเรื่องของตนเอง เพราะการใช้จินตนาการเป็นการถอดแบบมิใช่วิธีการเล่าเรื่องที่ดีและเป็นไปไม่ได้เลยที่จะถอดแบบธรรมชาติของสิ่งนั้นออกมาได้อย่างสมบูรณ์แบบ แต่จวงจื่อเสนอว่าการเล่าเรื่องด้วยวิธีการถอดแบบนั้นก็เพื่อสร้างอารมณ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังซึ่งเป็นวิธีการที่จะเชื่อมโยงความรู้สึกได้เพราะเรื่องเล่าผ่านจินตนาการจะเป็นแง่มุมที่นำไปสู่ความจริงภายในของมนุษย์ที่สามารถรับรู้ร่วมกัน จวงจื่อจึงให้เหตุผลว่าผู้ที่ฟังจากประสบการณ์ของผู้เล่านั้นก็ไม่ว่าจำเป็นจะต้องมีความรู้สึกหรือความเข้าใจที่ตรงกัน เขาสนใจเพียงว่าระหว่างผู้เล่าและผู้ฟังมีการรับรู้ผ่านประสบการณ์บางอย่าง

ร่วมกันหรือมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันมากที่สุดเพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงที่นำไปสู่ความจริงได้โดยผ่านจินตนาการทางภาษาเป็นสื่อกลาง

คำสำคัญ: เรื่องเล่า, จินตนาการ, จวงจื่อ

Abstract

This article was written for supporting the imaginary narration in the literature of Chuang Tzu insisting that a smart person was the one that could use his/her imagination in telling stories. This was because Chuang Tzu thought that the forthright story telling as Plato proposed could not lead to the true knowledge. Plato, thus, argued that when the poets telling stories of warriors, they used the imagination rather than being warriors. It was, therefore, not so reliable as the warriors telling their own stories. That was because imagination was only a reproduction and it was not a good way of telling story and it was impossible to naturally reproduce such things completely. However, Chuang Tzu proposed that telling story by the method of reproduction was for creating emotions between the narrators and the audiences which was the method that could link the feelings i.e. because the story telling through imagination would be an aspect that leads to the common acknowledged truth within human beings. Chuang Tzu, thus, argued that listening from the direct experiences of the tellers was not necessary to have common feelings or understandings. He was solely interested that there were common or most similar perceptions of experience between the narrators and the audiences for linking towards the truth through imagination in language as the media.

Keywords: Narration, Imagination, Chuang Tzu

บทนำ

การเล่าเรื่องมีมาตั้งแต่ในยุคอดีตกาลที่มนุษย์เริ่มมีการใช้ภาษา โดยเริ่มจากเรื่องเล่าในตะวันตกซึ่งกษัตริย์มาร์คัส ออเรลิอุส เป็นจักรพรรดิผู้ยิ่งใหญ่เล่าไว้ผ่านประสบการณ์ของตนเองว่า “เมื่อต้องเกี่ยวข้องกับใคร ให้เริ่มเตือนตนเสมอว่า นี่คือมนุษย์ เขามีทัศนะเรื่องดีชั่วอย่างไร ถ้าได้รู้ว่าเขามองความสุขและสาเหตุทุกข์ สรรเสริญติเตียน ชีวิตและความตายอย่างไรแล้ว ก็ไม่แปลกอะไรที่จะได้เห็นการกระทำของเขาที่พ้องกันด้วย ให้รู้ไว้ว่าเขาไม่อาจเป็นอย่างอื่นได้เลย” (มาร์คัส ออเรลิอุส, 2558) เป็นการเล่าเรื่องแบบประสบการณ์อย่างตรงไปตรงมาและไม่จำเป็นต้องสร้างตัวละครขึ้นมาเพื่อเล่าเรื่องแทนตนเอง จึงเป็นการเล่าที่ไม่ซับซ้อนจบอยู่ที่การนำเสนอข้อเท็จจริงผ่านประสบการณ์ของบุคคลซึ่งน่าเชื่อถือ

อีกทั้งยังมีเรื่องเล่าจากจินตนาการทางภาษาที่สื่อผ่านอารมณ์ ดังมหากาพย์อีเลียด ที่ได้นำเสนอการทำสงครามของเหล่าวีรชนในยุคโบราณ มหากาพย์อีเลียดจึงเป็นเรื่องราวของคนที่ไม่รู้ว่าจะปลายทางคือนรกอันโหดร้ายและไร้ทางแก้ไข พวกเขาคือคนแสวงหาความหมายในโลกอันถูกกำหนดไว้แล้วด้วยความต้องการแห่งทวยเทพ ไรท์ทางหนี มีแต่สงครามเท่านั้นที่เป็นเติมพ้นของชีวิต (โฮเมอร์, 2560) เป็นรูปแบบการเล่าเรื่องซึ่งสะท้อนให้เห็นการพรรณนาทางภาษาที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทั้งเสียใจ สะเทือนใจ และสนุกสนาน ผ่านภาพตัวแทนในการเล่า

การเล่าเรื่องทั้ง 2 แบบนี้ถือว่าเป็นลักษณะการเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน บางครั้งก็แยกกันและดูจะเข้ากันไม่ได้เลย บางครั้งก็แย้งกันเองทำให้มองได้ว่าหากต้องการนำเสนอเรื่องนั้นให้หนักแน่นจริงจังการเล่าจึงจำเป็นต้องอาศัยการเล่าแบบประสบการณ์ตรงไปตรงมา มากกว่าจะเล่าแบบจินตนาการที่ใช้ภาษาในการสร้างคำที่สวยงาม เร่งเล่าให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก ในขณะที่การเล่าเรื่องแบบตัวแทนซึ่งเร่งเล่าความรู้สึกนั้นอาจจะเหมาะสำหรับกรเข้าใจความจริงทางด้านจิตใจมากกว่าและดูเหมือนว่าจะไปกันได้ดีกับการพัฒนาจิตใจของมนุษย์

ข้อถกเถียงนี้ปรากฏผ่านวรรณกรรมจีนโดยเฉพาะงานของจวงจื่อที่มีการนำเสนอผ่านการใช้จินตนาการทางภาษา ดังบทสนทนาระหว่างจ๊กจั่นกับบงเชา เมื่อได้ยินเรื่องราวของนกยักษ์ที่สามารถบินได้ไกลถึงเก้าหมื่นลี้ จ๊กจั่นกับบงเชาตัวน้อยก็หัวเราะจ้อแล้วกล่าวว่า “เมื่อเราพยายามบินอย่างมากเราก็บินได้แค่ต้นจำปีหรือต้นมะม่วง บางครั้งเรายังบินไม่ถึงยอดด้วยซ้ำ มีแต่จะต้องร่วงหล่นสู่พื้นดิน แล้วนกอะไรจะสามารถบินไปทางใต้ได้ถึงเก้าหมื่นลี้

เป็นไปได้”(สุวรรณ สภาอนันท์, 2556) แต่ขณะเดียวกันจวงจื๊อเองก็ไม่ได้ทิ้งประสบการณ์ที่ตรงไปตรงมาเช่นกัน ดังข้อความที่จวงจื๊อได้แสดงความรู้สึกไม่เศร้าเสียใจต่อการจากไปของภรรยาว่า “ท่านเข้าใจผิดแล้ว เมื่อเธอเพิ่งสิ้นใจ เราก็คือกเศร้า เช่นเดียวกับคนอื่น แต่เมื่อมาพิจารณาดูว่าเธอเกิดมาจากไหนแล้วคำนึงถึงกาลก่อนที่เธอจะมีรูปร่างมีจิตวิญญาณ ในช่วงเวลาแห่งความลึกลับนำอัจฉรย์นั้นจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง ขณะนี้ก็มีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งแล้วเธอก็สิ้นใจ ขณะที่เธอกำลังนอนพักผ่อนอย่างสงบในห้องอันกว้างใหญ่ เราจะตามไปขัดจังหวะด้วยเสียงร่ำไห้สะอึกสะอื้น จะเป็นการแสดงว่าเราไม่เข้าใจอะไรเกี่ยวกับชะตากรรมเลย เราจึงหยุดโศกเศร้า” (สุวรรณ สภาอนันท์, 2556)

จากข้อพิจารณาเบื้องต้น ประสบการณ์เรื่องเล่าแบบสมจริงและจินตนาการทางภาษาที่ปรากฏในงานของจวงจื๊อจึงเป็นข้อพิจารณาในบทความนี้ ซึ่งจะได้นำเสนอถึงแนวทางการเล่าเรื่องของจวงจื๊อผ่านข้อพิจารณาเรื่องเล่าทั้ง 2 แบบ และหากวิเคราะห์บนฐานของการเล่าเรื่องทั้งทางประสบการณ์และจินตนาการนั้นสำหรับจวงจื๊อแล้วมีรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะที่มากไปกว่าเรื่องเล่าทั้ง 2 แบบอย่างไรบ้าง

ประสบการณ์เรื่องเล่าในวรรณกรรมจวงจื๊อ

การเล่าเรื่องเป็นการรายงานเหตุการณ์อย่างตรงไปตรงมา เช่น งานเขียนทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น การเล่าเรื่องจึงเป็นวิธีการเล่าซึ่งตัวผู้เล่าไม่เอาตัวเองเข้าไปอยู่ในเรื่องราวที่ตนเล่า แต่มุ่งหวังในการนำเสนอความจริงอย่างตรงไปตรงมาวิธีการดังกล่าว เพลโต (Plato) อธิบายว่าเป็นการเล่าอย่างเรียบง่ายและเป็นการเล่าเรื่องแบบสมจริง (pure narrative) คือการเล่าแบบตรงไปตรงมา โดยเพลโตเสนอรูปแบบไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. การเล่าเรื่องจากประสบการณ์ของผู้เล่า ไม่ใช่เรื่องซึ่งเป็นเพียงจินตนาการที่หลอกหลวง การเล่าแบบนี้เป็นแค่เรื่องเหลวไหลเท่านั้น เพราะการที่คนแต่ละคนจะเล่าอะไรได้ดี ย่อมมาจากการทำงานของตนได้อย่างดีเยี่ยม แล้วคนๆ นั้นย่อมเลือกทำเพียงสิ่งๆ เดียว ไม่ใช่หลายสิ่ง และหากเขายังดันทุรังจะทำงานจำนวนมากในเวลาเดียวกันให้ได้ เขาย่อมคว่ำความเป็นเลิศด้านใดด้านหนึ่งไม่ได้เลยเช่นกัน ถ้าหากเขาเป็นนักถอดแบบ แต่กลับทำการถอดแบบหลายๆ สิ่งในเวลาเดียวกัน เขาก็ไม่อาจจะบรรลุเป้าหมายและควรค่าแก่การจดจำได้ กระทั่งในการถอดแบบสองชนิดซึ่งดูเหมือนใกล้เคียงกันมากอย่างบทรุขมาชันกับ

บทละครโศกนาฏกรรม คนๆ เดียวกันก็ยังไม่สามารถเอาดีทั้งสองด้านพร้อมๆ กันได้ เพราะบทละครทั้งสองชนิดนี้ต่างก็เป็นการถอดแบบที่แตกต่างกัน (เพลโต, 2559)

2. การเล่านั้นไม่อาจใช้จินตนาการได้ เพราะการใช้จินตนาการนั้นเป็นการถอดแบบมิใช่วิธีการเล่าเรื่องที่ดี เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์เป็นสิ่งที่ถอดแบบได้ยาก และแบ่งย่อยเป็นส่วนเล็กๆ ได้มากมายนับไม่ถ้วน การจะถอดแบบออกมาทั้งหมดได้อย่างสมบูรณ์แบบนั้น แทบเป็นไปได้ไม่ได้เลย เช่นเราจะถอดแบบทหารที่รักษาบ้านเมือง เราต้องถอดแบบความกล้าหาญ การสงบใจ ธรรมะ อิสรภาพและการกระทำอื่นๆ ขณะที่การถอดแบบจากผู้เป็นทาส ย่อมต้องอาศัยวิธีการที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง ต้องลองลิ้มรสของความเป็นทาสเสียก่อน โดยต้องผ่านการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็ก เมื่อโตขึ้นก็จะกลายเป็นนิสัย ไม่ว่าด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย การออกเสียง ยิ่งจะให้ถอดแบบเป็นผู้หญิง ทั้งหญิงชรา หญิงสาว หญิงทำร้ายสามี หญิงทำดีกับเทพเจ้า เป็นต้น หรือคนเลวก็เช่นกัน (เพลโต, 2559)

ข้อพิจารณาทั้ง 2 ประการนี้ ดูเหมือนว่าจวงจื๊อจะเล่าเรื่องผ่านการพิจารณาด้วยการเล่าแบบสมจริงและตรงไปตรงมาแบบ ก โดยการอิงจากประสบการณ์ของผู้เล่าเป็นส่วนหนึ่งในทุกเรื่องเล่าด้วย เพราะผู้เล่าถือว่ามีส่วนสำคัญต่อเรื่องเล่านั้น กล่าวคือผู้เล่าต้องเป็นผู้รู้เรื่องนั้นดีที่สุดในเรื่องและสั่งสมประสบการณ์มาด้วยตนเองจึงจะสามารถถ่ายทอดเรื่องเล่านั้นได้ดี

ดังการเล่าประสบการณ์ตรงของจวงจื๊อ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องแสดงความรู้สึกบางอย่างในสังคมวัฒนธรรมจีน จึงใช้โอกาสนี้แสดงท่าทีต่อลักษณะของความตายของคนใกล้ตัวดังเรื่องเมื่อภรรยาจวงจื๊อเสียชีวิตลง ฮู่จื๊อก็ไปแสดงความเสียใจคารวะศพ แต่กลับเห็นจวงจื๊อนั่งเหยียดขาเคาะถังไม้พยางค์ร้องเพลง ฮู่จื๊อจึงตำหนิว่า “เจ้าได้ใช้ชีวิตร่วมกับนาง นางได้เลี้ยงดูบุตรของเจ้ากระทั่งแก่เฒ่า การไม่รำไห้อาลัยต่อการจากไปของภรรยาก็เลวร้ายพอแล้ว แต่ยังมีมานั่งเคาะถังไม้ร้องเพลงเล่นเช่นนี้อีกนี้ออกจะไม่เกินไปหรือ” จวงจื๊อจึงโต้ตอบว่า

“ท่านตัดสินผิดเสียแล้ว เมื่อนางเสียชีวิตลง เราเองก็เศร้าโศกเช่นเดียวกับคนอื่น แต่เมื่อชำมองย้อนถึงต้นกำเนิดของนาง กระทั่งกาลก่อนที่นางจะถือกำเนิด มีรูปร่างมีจิตวิญญาณ และมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นไหลเวียนสืบเนื่องไป แล้วนางก็สิ้นชีพ ชีวิตจึงไม่ติดอะไรกับการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลทั้งสี่ ฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาว บัดนี้นางได้นอนสงบในห้องอันกว้างใหญ่ หากข้ายังคร่ำครวญรำไห้ ก็แสดงว่าข้าไม่เข้าใจอะไรเลยเกี่ยวกับชะตาชีวิต ดังนั้นข้าจึงหยุดยั้งความเศร้าโศกเสีย” (สุริติ ปรีชาธรรม, 2556)

การเล่าเรื่องตอนนี้จึงขัดแย้งกับความรู้สึกและความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ในสังคมจีนซึ่งต้องแสดงความเสียใจเมื่อคนรักจากไป แต่การเล่านี้สะท้อนให้เห็นได้ว่า การที่เราจะนำตัวเราเข้าไปพิจารณาคนอื่นอย่างขาดประสบการณ์ในชีวิตของผู้นั้นย่อมผิดพลาดได้ การขยายให้เห็นว่าข้อผิดพลาดนี้ก็อาจเกิดขึ้นได้ เพราะเราขาดประสบการณ์แบบที่ผู้นั้นมี การเล่าผ่านประสบการณ์จึงมีวิธีการที่ทำให้ผู้ฟังเข้าใจในแง่ประสบการณ์ของผู้นั้น แต่ก็ไม่ใช่ประสบการณ์ของผู้ฟังซึ่งอาจรวมทั้งสังคมโดยส่วนใหญ่ที่อาจจะตัดสินบางอย่างผ่านบุคคลๆ เดียวที่เป็นนักเล่าเรื่องแต่ไม่ใช่บุคคลทั้งหมด การหาเรื่องเล่าจากบุคคลอื่นๆ จึงจำเป็นต่อการเข้าใจประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกไปและไม่ได้ถูกตัดสินโดยใครคนใดคนหนึ่ง

ในขณะที่การเล่าแบบ ข เพลโตกลับมองว่าเป็นปัญหาคือการเล่าผ่านตัวละครอื่น ซึ่งหากจะพิจารณาให้ชัดเจนไป ผู้เล่าอาจไม่ได้เข้าใจได้เลยว่าสิ่งที่ตนเองเล่านั้นถูกหรือผิด ซึ่งตรงกับสิ่งที่จวงจื้อนำเสนอผ่านข้อความว่า

“ท่านกับข้าพเจ้าโต้แย้งกัน ถ้าท่านชนะจะหมายความว่า ท่านถูก ข้าพเจ้าผิด เสมอไปหรือ แล้วถ้าข้าพเจ้าชนะจะหมายความว่า ข้าพเจ้าถูก ท่านผิด เสมอไปหรือหรือว่า เราถูกทั้งคู่ หรือผิดทั้งคู่ ถ้าท่านและข้าพเจ้าต่างไม่รู้คำตอบ คนอื่นไม่ยิ่งมีดমনหรือ เราจะไปหาใครมาตัดสินว่าอะไรถูกได้ และถ้าเขาเห็นด้วยกับท่านอยู่แล้ว เขาจะตัดสินอย่างเที่ยงธรรมได้อย่างไร แต่ถ้าเขาเห็นด้วยกับข้าพเจ้าอยู่แล้ว เขาจะตัดสินได้อย่างไร ถ้าเขาไม่เห็นด้วยกับเราทั้งสอง ก็เท่ากับว่าเขาที่ตัดสินไม่ได้ จะให้ไปหาคนที่เห็นด้วยกับเราทั้งคู่หรือ แต่ถ้าเขาเห็นด้วยกับเราอยู่แล้ว เขาจะตัดสินได้อย่างไร จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะที่ท่านเป็นข้าพเจ้า หรือใครก็ตามก็ไม่อาจรู้คำตอบได้ แล้วจะให้รอใครมาตัดสินอีกหรือไม่”(สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

การระบุตัวเองในเรื่องเล่าถือเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ก็จริง แต่หากต้องพิจารณาร่วมกับข้อคิดเห็นของคนอื่นก็จะนำไปสู่การโต้แย้งไม่จบสิ้น ถ้าหากจะหาคนอื่นมายืนยันอีกจะเป็นปัญหามากกว่าเดิมตามที่เพลโตมองซึ่งจวงจื้อก็ได้พิจารณาสิ่งนี้เช่นกัน โดยคนอื่นในที่นี้ไม่อาจตัดสินได้บนฐานคิดแบบคนอื่น ตรงนี้จึงเป็นปัญหาของเรื่องเล่าแบบตรงไปตรงมาประสบ แล้วจวงจื้อเองก็มองว่าการแก้ไขปัญหานี้จึงอยู่ที่การเชื่อว่าคำตอบจะเป็นอะไรก็ได้ มิได้จำกัดอยู่ที่ว่าคำตอบนั้นจะต้องเป็นอย่างที่ตนคิดเท่านั้นซึ่งข้อพิจารณานี้ดูเหมือนว่าจวงจื้อจะพยายามเล่าเรื่องที่ทุกคนก็สามารถตรวจสอบได้ แต่มิใช่ด้วยประสบการณ์อย่างที่เพลโตใช้อีกต่อไป กลับเป็นการใช้จินตนาการทางภาษาต่อการเข้าใจเรื่องเหล่านั้น

จินตนาการเรื่องภาษาในวรรณกรรมจวงจื่อ

การเล่าเรื่องเป็นการสะท้อนให้คนรับรู้ว่าเรารู้สึกอะไร อย่างไร เช่นหากเรารู้สึกเจ็บใจ การที่คนจะเข้าใจความเจ็บใจได้นั้น เราจะต้องสร้างคำที่ตรงกับความรู้สึกเจ็บปวดนั้น (Ludwig Wittgenstein, 1967) ซึ่งคำนั้นได้ถูกใช้ผ่านการเล่าที่เรียกว่าการเล่าผ่านการถอดแบบ (Replica narrative) เป็นการเล่าเรื่องแบบตัวแทน (เพลโต, 2559) “การถอดแบบ” จึงเป็นวิธีการเล่าโดยหยิบเอาเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งขึ้นมาเพื่อนำเสนอให้ผู้อื่นได้ชมหรือได้ฟัง “การถอดแบบ” จึงเป็นการเล่าที่มุ่งผลิตผลลัพธ์ทางอารมณ์บางประการแก่ผู้ชมหรือผู้ฟังเสมอ เช่น ละครเวที เป็นต้น ดังนั้น “การถอดแบบ” จึงเป็นวิธีการเล่าที่ตัวผู้เล่าจะเข้าไปอยู่ในตัวละครในเรื่องเสมอและไม่มี “ความเป็นกลาง” เหมือนกับ “การเล่าเรื่อง” แบบสมจริง ซึ่งวิธีการเล่าแบบถอดแบบเป็นแนวคิดของอริสโตเติล (Aristotle) ที่ได้พิจารณาลักษณะของเรื่องเล่า ดังนี้

1. **ทักษะการเลียนแบบ** เป็นทักษะซึ่งเข้าใจถึงความจริงตามที่เป็นได้มากกว่าการเล่าเรื่องอย่างเรียบง่าย เพราะอริสโตเติล มองว่าการเลียนแบบเป็นสิ่งที่อยู่ในธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์อยู่แล้ว มนุษย์เริ่มต้นเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากการเลียนแบบ เช่น เด็กเลียนแบบผู้ใหญ่ เป็นต้น เมื่อเป็นเช่นนี้ทักษะการถอดแบบเพื่อนำเสนอวิถีทางที่ถูกที่ควรจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง นักถอดแบบจะต้องเรียนรู้พฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์มาเป็นอย่างดีและจะต้องเรียนรู้ปรัชญาจริยธรรมอีกด้วย เพื่อผลงานของตนอย่างเช่นบทละคร จึงจะทำให้งานออกมาดี ฉะนั้น อริสโตเติล จึงมองว่าการถอดแบบสูงกว่า การเล่าเรื่องธรรมดาๆ เพราะมันอยู่ใกล้กับวิชาการเรียนรู้ความจริงหรือปรัชญามากกว่าศาสตร์แขนงใด (เพลโต, 2559)

2. **การแสดงอารมณ์จากการถอดแบบ** วิธีการดังกล่าวอริสโตเติลนำเสนอผ่านการระบายอารมณ์ความรู้สึก (katharsis) ซึ่งอริสโตเติลนำเสนอให้เห็นว่าบทกวีนั้นสามารถทำให้เกิดการแสดงความรู้สึกทางอารมณ์ที่พึงพอใจหรือเจ็บปวดได้ ซึ่งมาจากเรื่องเล่าและการถอดแบบถือเป็นรูปแบบการเล่าเรื่องที่เป็นพื้นฐานของทุกอย่าง (Elizabeth Belfiore, 2009) ดูเหมือนว่าการเล่าแบบถอดแบบนั้นจะเป็นการกระตุ้นทางอารมณ์ความรู้สึกหรือจินตนาการมากกว่าจะระบุงถึงข้อเท็จจริงทางภาษาเท่านั้น และข้อพิจารณาของอริสโตเติลช่วยขยายให้เห็นภาพของการเล่าเรื่องผ่านบทละครโศกนาฏกรรมได้ดียิ่งขึ้น

การเล่าเรื่องตัวแทนหรือการใช้จินตนาการของจวงจื่อนั้นเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นการสื่อสารแบบที่อริสโตเติลนำเสนอว่าเป็นการเลียนแบบ โดยวิธีการเลียนแบบดังกล่าวคือการใช้

ภาษาเป็นตัวกลางในการนำเสนอเรื่องราวเพื่อจะสื่อไปถึงความจริงที่มนุษย์สามารถรับรู้ร่วมกันได้ โดยภาษาที่จงจื่อ นำเสนอนั้นสะท้อนภาพของแนวคิดถอดแบบ 2 ลักษณะคือ

1. ถอดแบบธรรมชาติของสรรพสิ่ง เพื่อแสดงถึงปรัชญาอันดูไร้ขอบเขตของตน เมื่อผู้แสวงหา“ความจริง”อย่างเช่นฮุยจื่อตัดสินใจร่วมเดินทางหนึ่งพันลี้กับจงจื่อ เขาได้พาผู้ร่วมเดินทางไปที่ใดบ้าง เขาฟังตระเตรียมอะไรไว้ล่วงหน้า โดยฮุยจื่อกล่าวกับจงจื่อว่า“เว่ยหวัง ได้มอบเมล็ดน้ำเต้ายักษ์ให้แก่ข้า ข้าเอาไปปลูกจนงอกงาม ออกผลเป็นน้ำเต้ายักษ์ขนาดใหญ่ ข้าพยายามเอาไปใส่น้ำแต่ข้าก็ยกมันไม่ขึ้น จึงผ่ามันออกเป็นสองซีกทำเป็นกระบวยแล้วเอามาตักน้ำ แต่มันก็ยังใหญ่เทอะทะจนไม่รู้ว่าจะใช้ไปตักน้ำจากที่ใดได้ ไม่มีใครปฏิเสธว่าน้ำเต้ายักษ์ใหญ่นี้ואศจรรย์ แต่เราไม่อาจหาวิธีใช้ประโยชน์จากมันได้ จึงทุบมันเสียให้แตกเป็นเสี่ยงๆ แล้วทิ้งไป” (สุริติ ปรัชชาธรรม, 2556)

จงจื่อจึงกล่าวตอบว่า“ดูท่านออกจะปัญญาที่บอญุ่ไม่น้อยในเรื่องการใช้ประโยชน์จากสิ่งใหญ่ กาลครั้งหนึ่งในแคว้นชงมีชายผู้หนึ่งมีสูตรยาลับซึ่งทำซีผึ่งป้องกันมือแตกในฤดูหนาว ทำให้สมาชิกหลายชั่วอายุคนของครอบครัวนี้พอกผ้าไหมโดยที่มือไม่ลอก คนแปลกหน้าได้ยินเรื่องสูตรยาลับนี้ จึงขอซื้อสูตรยาด้วยทองคำร้อยแท่ง หัวหน้าครอบครัวนั้นจึงเรียกประชุมญาติพี่น้องปรึกษากันแล้วตกลงขายสูตรลับ คนแปลกหน้าก็ได้สูตรลับไปแล้วนำความขึ้นทูลแก่เจ้านครอู่ ในขณะที่ดินแดนอู่กำลังต่อสู้กับแคว้นเยว่ เขาได้รับแต่งตั้งให้นำกองทัพแห่งรัฐอู่ สูตรยาลับนั้นได้ผลอย่างยิ่งเพราะแม้ท่ามกลางความหนาวเหน็บในฤดูหนาว นิ้วมือนทหารแห่งรัฐอู่ ก็ไม่เย็นชาหรือหลุดลอก ในที่สุดกองทัพเรือแห่งรัฐเยว่ก็ถูกทำลายจนหมดสิ้น ทั้งนี้ด้วยยานิสงส์แห่งซีผึ่งที่ช่วยรักษามือของเหล่าทหารให้ถืออาวุธได้มั่นคง ชายแปลกหน้าผู้นั้นจึงได้รับปูนบำเหน็จรางวัลเป็นที่ดินศักดิ์นาจากดินแดนที่พิชิตมาได้

“ซีผึ่งตัวเดียวกัน มีคุณค่าในการรักษามือเช่นเดียวกัน แต่คนหนึ่งได้รับประโยชน์จากมันมากถึงที่ดินศักดิ์นา ขณะที่อีกคนกลับไม่เคยได้รับประโยชน์จากมันมากไปกว่าการยังชีพและพอกไหมไปวันๆ พวกเขาได้ใช้ซีผึ่งในทางที่แตกต่างกัน ขณะนี้ท่านมีน้ำเต้าซึ่งบรรจุน้ำได้ถึงหาบ ทำไมไม่คิดนำมาทำเป็นเรือล่องไปตามลำน้ำและทะเลสาบ แทนที่ท่านจะหงุดหงิดรำคาญกับความใหญ่โตเทอะทะและไร้ประโยชน์ของมัน ไยท่านปล่อยให้วัชพืชปกคลุมจิตใจถึงปานนี้”(สุริติ ปรัชชาธรรม, 2556) จากเรื่องน้ำเต้ายักษ์แสดงให้เห็นว่า ความมืดบอดทางปัญญาของมนุษย์เองได้ทำลายสิ่งที่ทรงคุณค่าประโยชน์ยิ่งใหญ๋ ดังที่ฮุยจื่อได้ทุบทำลายน้ำเต้ายักษ์ไปในที่สุดเมื่อ“ตรรกะ”แห่งประโยชน์ใช้สอยที่ฮุยจื่อคิดได้นั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงการเอา

น้ำเต้ายักษ์ไปทำเป็นเรือลอยน้ำเล่น ในทางกลับกัน บุรุษแปลกหน้าผู้มีความคิดสร้างสรรค์สามารถนำสูตรยาลับนั้นไปใช้ในสถานการณ์วิกฤตจนประสพชัยชนะนำดินแดนมาสู่ตนมากมาย

เรื่องเล่าทั้งสองแสดงให้เห็นว่าจริงๆ แล้ว แม้กระทั่งแนวคิดเกี่ยวกับ “ประโยชน์” ของมนุษย์ที่เป็นอยู่ก็ยังมีจำกัดตัวแคบมาก และหากมนุษย์ไม่ตระหนักรู้ดีล้อมตนอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดแบบเดิมๆ มนุษย์เองจะสูญเสียประโยชน์อันยิ่งใหญ่กว่าไป ซึ่งกรณีนี้จวงจื่อได้ใช้เรื่องอันน่าอัศจรรย์ คือ น้ำเต้ายักษ์ สูตรยาลับ มาทาบต่อลงบนความคิดอันคับแคบสามัญ เพื่อให้เห็นข้อแตกต่างอย่างชัดเจน อีกทั้งยังเป็นการท้าทายและเชิญชวนให้มนุษย์ก้าวข้ามกรอบของกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ตนเองตั้งขึ้นอีกด้วย (สุวรรณา สถาอนันท์, 2556) ดังนั้นการถอดรูปแบบต่างๆ ออกมาเป็นเรื่องเล่าจึงเป็นการผสมผสานกับข้อเท็จจริงที่ว่า การเล่าเรื่องจะต้องมีการเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ รอบกายได้ เพื่อจะได้เห็นข้อเท็จจริงบางอย่างซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับการรับรู้ แต่การรับรู้ นั้นเป็นเรื่องที่จวงจื่อใช้ควบคู่กับจินตนาการ ทำให้จินตนาการต้องการขยายขอบเขตแห่งความรู้และเป็นสิ่งที่อริสโตเติลมองจากเรื่องเล่าแบบถอดแบบเช่นกัน

2. สะท้อนอารมณ์จากการถอดแบบ การเล่าแบบให้เกิดอารมณ์นั้นเป็นทั้งการถ่ายทอดให้เกิดความรู้สึกบางอย่าง รวมถึงการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย การรู้สึกเศร้า ได้ข้อคิด ซึ่งเรื่องเล่านี้ปรากฏในงานของจวงจื่อจำนวนมาก เช่น

ครั้งหนึ่งจวงจื่อนั่งตกปลาที่แม่น้ำฝู เจ้าแคว้นฉู่ได้ส่งพนักงานมาแจ้งแก่เขาว่า “ข้าต้องการซื้อเชิญให้เจ้ารับตำแหน่งเสนาบดีในแผ่นดินของข้า” เขาก็ยังนั่งตกปลาต่อไป และเอ่ยขึ้นโดยไม่หันหน้าไปมองพนักงานคนนั้น “ข้าได้ยินมาว่าในแคว้นฉู่มีเต่าศักดิ์สิทธิ์ที่ตายมานานถึงสามพันปี เจ้าแคว้นเก็บมันไว้ในกล่องและห่อผ้าอย่างประณีต แล้ววางไว้ในศาลบรรพชน บัดนี้เจ้าเต่าตัวนี้ควรตายและทิ้งกระดูกไว้ให้กราบบูชา หรือว่าควรมีชีวิตอยู่และกระดิกหางเล่นอยู่ในโคลนตม” “มันควรมีชีวิตอยู่และกระดิกหางในโคลนตม” เจ้าพนักงานทั้งสองตอบ จวงจื่อจึงกล่าวว่า “ถ้าเช่นนั้นพวกท่านจงกลับไปเสีย ข้าก็ต้องการกระดิกหางเล่นในโคลนตมเช่นกัน” (สุริติ ปรีชาธรรม, 2556)

และอีกตอนหนึ่งซึ่งจวงจื่อพยายามชวนให้คนตายกลับมามีชีวิตใหม่ในบทสนทนา ระหว่างจวงจื่อกับหวักะโหลกที่แห่งกรัง เขาใช้แส้แหยไปที่หวักะโหลก พลาถถามขึ้นว่า “เจ้าได้กระหายที่จะมีชีวิตอยู่จนหลงลืมเหตุผลหรือจึงได้จับชีวิตลงเช่นนี้ หรือว่าแคว้นแคว้นถูกยึด

ครอง ถูกสังหาร ต้องทุกข์ทรมานและหิวโหย ฯลฯ จึงได้จบชีวิตลงเช่นนี้” เมื่อกล่าวจบจวงจื่อก็นำกะโหลกศีรษะนั้นมาหนุนหลังตัวลงนอนและหลับไป ในกลางดึกกะโหลกนั้นได้เข้าฝันและพูดว่า “ท่านกล่าวได้ดีราวนักโหราศาสตร์ แต่สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นล้วนบ่งบอกถึงความวุ่นวายของโลกมนุษย์ ในโลกของผู้ตายนั้นหาสิ่งเหล่านั้นไม่ ซึ่งในโลกของผู้ตายไร้ผู้ปกครองไร้ไฟรฟ้าเบื้องล่าง ปราศจากการงานใดๆ แม้นกษัตริย์ในโลกมนุษย์หาเสมอเหมือนพวกเราไม่” จวงจื่อไม่เชื่อจึงถามขึ้นว่า “หากข้ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์สามารถให้ร่างกายแก่เจ้าอีกครั้ง สร้างกระดูกและเลือดเนื้อ พาเจ้าไปพบบิดามารดาและครอบครัว กลับสู่บ้านเก่าและผองเพื่อนเจ้าต้องการหรือไม่” กะโหลกนั้นทำหน้าที่ควมวดพลาทงกล่าวว่า “เหตุใดข้าจึงต้องละทิ้งความสุขยิ่งกว่ากษัตริย์บนบัลลังก์ และกลับสู่โลกแห่งความวุ่นวายของมนุษย์อีกเล่า” (สุริติปริชาธรรม, 2556)

น่าสังเกตว่า ความน่าเชื่อถือของถ้อยคำของหวักะโหลก ก็เป็นจริงขึ้นมาได้แต่ในความฝัน เรื่องจบลงราวกับว่า “ความจริง” เกี่ยวกับความความตายที่จวงจื่อพบในความฝัน ซึ่งอาจเปลี่ยนทัศนคติของจวงจื่อในเรื่องความตายเมื่อจวงจื่อตื่นจากความฝัน แต่ในอีกอย่างหนึ่งการที่กะโหลกจะพูดได้ มีใช้อยู่ในโลกแห่งความจริง ดังนั้นความน่าเชื่อถือของถ้อยคำของหวักะโหลกก็มีข้อจำกัด จึงอาจกล่าวได้แต่เพียงว่า คำถามของจวงจื่อเกี่ยวกับความรื่นรมย์แห่งความตายเป็นคำถามที่ไม่อาจล้มล้างได้ แต่ในขณะที่เดียวกันจวงจื่อก็ไม่อาจใช้หลักฐานใดเพื่อ “ยืนยัน” ความจริงของสภาวะดังกล่าวได้โดยสมบูรณ์เช่นกัน คำถามจึงน่าจะอยู่ที่ว่า คำถามของจวงจื่อทรงพลังเพียงพอที่จะปลุกผู้คนให้ตื่นขึ้นจากการยึดติดในชีวิตได้หรือไม่ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

การสร้างเนื้อหาให้สะท้อนต่อการรับรู้และเสนอข้อยืนยันบางอย่างที่ชวนให้เกิดความรู้สึกต่อเรื่องเล่านั้นถือเป็นการเล่าเรื่องของจวงจื่อที่ช่วยขยายความให้เห็นรูปแบบของภาษาเป็นการสร้างจินตนาการทางความรู้สึกที่สัมผัสได้จริง

วิเคราะห์เรื่องเล่าของจวงจื่อ

การวิเคราะห์เรื่องเล่าของจวงจื่อนี้เพื่อหารูปแบบการเล่าเรื่องผ่านประสบการณ์และจินตนาการโดยจะพบรูปแบบเรื่องเล่า ดังนี้

1. ประสบการณ์ ข้อพิจารณาระหว่างประสบการณ์ผู้เล่าและผู้ฟัง เพลิดเพลินว่าเรื่องเล่านี้มีข้อจำกัดในประสบการณ์ของผู้เล่าที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้เกิดข้อจำกัดในการ

เล่าเรื่องที่เกินเลยไปกว่าประสบการณ์ที่มี ซึ่งข้อพิจณานี้ทำให้การเล่าจะต้องอยู่ในขอบเขตของประสบการณ์เท่านั้นจึงเป็นเรื่องที่ถูกต้องและชัดเจนที่สุด ข้อพิจณาดังกล่าวทำให้เกิดข้อจำกัดของผู้เล่าซึ่งกำลังพิจารณาประสบการณ์อื่นที่เกินเลยไป

ดังเรื่องการสนทนาระหว่างจวงจื๊อกับฮู่จื่อ ที่จวงจื๊อกล่าวขึ้นมาว่า“ดูปลาชีวโน่นสีมันแหวกว่ายไปมาตามใจชอบ นี่คือนี่ที่ปลาชอบจริงๆ”ฮู่จื่อโต้ตอบว่า “ท่านมิใช่ปลา ท่านรู้ได้อย่างไรว่าปลาชอบอะไร”จวงจื๊อตอบกลับว่า“ท่านมิใช่เรา ท่านรู้ได้อย่างไรว่าเราไม่รู้ว่าปลาชอบอะไร” ฮู่จื่อก็ตอบว่า “เรามีใช่ท่าน เราย่อมไม่รู้ว่าท่านรู้อะไร แต่ในขณะที่เดียวกันท่านก็มีใช่ปลาอย่างแน่นอน ซึ่งยอมพิสูจนว่าท่านก็ไม่รู้ว่าปลาชอบอะไร”จวงจื๊อจึงตอบกลับไปว่า “เรากลับไปหาคำถามเดิมของท่านดีกว่า ท่านถามเราว่าเรารู้ได้อย่างไรว่าปลาชอบอะไร ดังนั้นแสดงว่าท่านรู้อยู่แล้วว่าเรารู้เมื่อท่านตั้งคำถามนั้น เรารู้ได้โดยการยืนอยู่ที่นี้ ที่ริมฝั่งน้ำหา” (สุวรรณา สถาอนันท์,2556)

การที่จวงจื๊อบอกว่าปลาชอบอะไร จากการยืนอยู่ที่ริมฝั่งน้ำด้วยกันกับฮู่จื่อและเห็นพฤติกรรมของปลาถือว่าอยู่ในขอบเขตประสบการณ์ที่ทั้ง 2 ท่านรับรู้ร่วมกันได้ แต่การจะบอกว่าปลาชอบอะไรบนฐานว่าเราไม่ได้เป็นปลานั้นเกินเลยจากประสบการณ์ที่เราจะตอบได้เช่นกัน จวงจื๊อจึงทักท้วงและหาประสบการณ์ในการตอบคำถาม จากข้อพิจณานี้การเล่าผ่านประสบการณ์นั้นจึงมีสิ่งที่จวงจื๊อใช้เพื่อหาข้อสรุปในการเล่าเรื่องซึ่งมีการรับรู้ร่วมกันและมีการเข้าใจต่อประสบการณ์อันเดียวกันนั้น เช่นกรณีของปลาที่เราเห็นปลาแหวกว่ายอยู่แม้เราไม่ได้เป็นปลา และไม่ได้รู้สึกว่าเป็นเรา หรือเราเป็นท่าน แต่เราต่างรับรู้ได้จากประสบการณ์ที่เห็นนั้นได้เช่นกัน เพียงแต่จะถ่ายทอดสิ่งที่เห็นหรือรับรู้ออกมาอย่างไรเท่านั้น อาจจะตรงกันหรือไม่ตรงกันก็ได้ แต่ให้ถือว่าเรามีประสบการณ์ร่วมกันได้ หรือมีการรับรู้ร่วมกัน แต่ความเข้าใจนั้นก็เป็นเรื่องราวที่เราอาจไม่ต้องขยายต่อให้เกิดความยุ่งยากใจ จวงจื๊อมองว่าการเล่าเรื่องเพียงเท่านี้มิได้สร้างความรู้แต่อย่างใด การรู้ตามข้อเท็จจริงแล้วยังยักยิบลงแค่ที่รู้เท่านั้น ซ้ำยังอาจทำให้เราจมอยู่กับแค่ประสบการณ์ส่วนตัว จวงจื๊อจึงมองว่าการใช้จินตนาการร่วมด้วยเป็นวิสัยของคนฉลาดในการใช้ชีวิต

2. ภาษากับจินตนาการ อริสโตเติลต้องการสร้างความรู้จากการถอดแบบสิ่งต่างๆ ด้วยการเสนอเรื่องเล่าแบบตัวแทนหรือการถอดแบบเพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารต่อการสร้างความรู้ และจวงจื๊อก็ได้ขยายความรู้นั้นออกไปด้วยจินตนาการ โดยเขามองว่า“คำพูดมิได้เป็นเพียงลมปาก ซึ่งคำพูดมีบางสิ่งที่จะบอกเล่า แต่หากสิ่งที่คำพูดบ่งบอกมิใช่สิ่งตายตัว

เช่นนั้น จะหมายความว่า คำพูดบ่งบอกอะไรจริงหรือไม่ หรือว่าไม่ได้บ่งบอกอะไรเลย ผู้คนมักคิดว่าคำพูดของมนุษย์นั้นต่างจากเสียงร้องของลูกนก แล้วมันแตกต่างกันจริงหรือหรือว่าไม่ได้แตกต่างกันเลย แต่นั่นอิงอาศัยสิ่งใดหรือ เราจึงมีความจริง-เท็จ คำพูดของมนุษย์ได้อาศัยสิ่งใดจึงมีความถูก-ผิด สิ่งที่เราบอกว่าถูกผู้อื่นกลับบอกว่าผิด สิ่งที่เราบอกว่าผิดผู้อื่นกลับบอกว่าถูก แต่ถ้าเราต้องการกลับผิดเป็นถูก กลับถูกเป็นผิด สิ่งที่ดีที่สุดก็คือต้องใช้ความกระฉ่าง” (สุรติ ปรีชาธรรม, 2556) มนุษย์กำหนดตัดสินสิ่งต่างๆ ผ่านภาษา เราเชื่อว่าภาษาบ่งบอกความจริง แต่ความจริงเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เหตุไฉนมนุษย์จึงยึดติดกับภาษาราวกับว่าเป็นสิ่งที่คงที่ เหตุใดมนุษย์จึงจะรู้ได้ว่าระบบภาษาของกลุ่มหนึ่งถูกต้องกว่าของอีกกลุ่มหนึ่ง ทั้งๆ ที่ภาษาของทั้งสองกลุ่ม (หรือทุกกลุ่ม) ต่างบ่งถึงความจริงที่ไม่คงที่ด้วยกันทั้งสิ้น ถ้าความถูก-ผิด ในที่สุดแล้วขึ้นอยู่กับการยอมรับเกณฑ์ตัดสินของสำนักใดสำนักหนึ่งเท่านั้น เรายังจะถือได้ว่าถูกผิดจริงๆ ได้หรือไม่และถ้าความแตกต่างของเกณฑ์เหล่านี้นำไปสู่การต่อสู้ การเข่นฆ่าทางการเมือง หรือเป็นพื้นฐานแห่งรัฐและสังคม มนุษย์ยังจะเชื่อมั่นในเกณฑ์เหล่านี้ราวกับได้“สภสภานต่อหน้าทวยเทพ”อีกหรือไม่ เราจะยอมตกอยู่ในพันธนาการแห่งภาษาระบบใดระบบหนึ่ง ซึ่งมีกรงเล็บทางตรรกะของตนเองกระนั้นหรือ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

จงจื่อจึงเปิดฉากเรื่องเล่าด้วยจินตนาการแห่งภาษาให้ดำเนินลงสู่ท้องทะเลลึก แล้วโอบยิบนทะเลขึ้นสู่ฟ้า“ปลาใหญ่หลายพันลี้กลายร่างเป็นนกกยักษ์กระพือปีกบินขึ้นสู่ฟากฟ้า ปีกของมันแผ่กว้างราวแผ่นเมฆปกคลุมฟ้า”พญานกก็มุ่งหน้าสู่ทะเลสาบสวรรค์แห่งแดนใต้ มีปีกใหญ่มหิหารตีลมเป็นพายุหมุนและบินสูงขึ้นไปถึงเก้าหมื่นลี้ เมื่อพญานกเหินสู่ห้วงหาสูงลิ่วถึงเก้าหมื่นลี้ ก็ต้องอาศัยพลังลมพายุปีกไว้ จึงสามารถขับขี่ลมเหินนภาโอบยิบนสู่ทิศทักษิณ คำร่ำลือเกี่ยวกับปลาใหญ่กลายร่างเป็นนกกยักษ์นี้เข้าหูจกจั่นกับนกเขาซึ่งไม่เชื่อในคำร่ำลือถึง“ขนาด”ของปลานั้น จึงพากันประสานเสียงหัวเราะร่วน สนทนากันเสียงดังจ้อว่า “เมื่อเราพยายามบิน อย่างแรงเราก็บินได้แค่ต้นอ้อ หรือต้นฝาง บางครั้งเรายังบินไม่ถึงยอดด้วยซ้ำ มีแต่จะร่างหล่นสู่พื้นดิน แล้วนกอจะไรจะสามารถไปทางใต้ถึงเก้าหมื่นลี้ เป็นไปไม่ได้” (สุรติ ปรีชาธรรม, 2556)

“ดอกเห็ดยามเช้าจะไปรู้อะไรเกี่ยวกับเวลาพลบค่ำจกจั่นฤดูร้อนจะไปรู้อะไรเกี่ยวกับฤดูใบไม้ผลิและใบไม้ร่วง สัตว์เหล่านี้เป็นพวกอายุสั้น ตอนใต้ของแคว้นผู้มีเต้าหมิงหลัง มันมีฤดูใบไม้ผลิยาวนานถึงห้าร้อยปีและห้าร้อยปีเป็นฤดูใบไม้ร่วง แต่ครั้งโบราณนานมาแล้ว ยังมีต้นไม้ใหญ่ชื่อ“ซุน”มีฤดูใบไม้ผลินานถึงแปดพันปี และฤดูใบไม้ร่วงนานถึงแปด

พันปี นับว่ามีอายุที่ยืนยาว กระนั้นก็ตามในสมัยของเรามีแต่แต่มาเด็งจื่อเท่านั้นที่มีชื่อเสียงอายุยืน ทุกคนพยายามเลียนแบบท่าน ช่างน่าสมเพชเสียนี้กระไร” ดังนั้นผู้มีความรู้พอจะทำงานในหน้าที่อย่างเหมาะสม มีจรรยาบรรณพอจะได้รับความนับถือจากชุมชน มีคุณธรรมพอจะเป็นที่ชื่นชมของผู้ปกครอง และมีสติปัญญาพอจนได้รับมอบหมายให้รับใช้แผ่นดิน คนเหล่านี้ต่างหยิ่งผยองเช่นเดียวกับสัตว์ตัวน้อยเหล่านี้ (สุรติ ปรีชาธรรม, 2556)

บางครั้งภาษาก็ไม่ได้บอกสิ่งใดเลย นอกจากสิ่งที่ไม่อาจบรรยายได้ของสภาวะเหล่านั้น เพราะภาษาเต็มไปด้วยความผกผัน (สุรติ ปรีชาธรรม, 2556) ซึ่งจวงจื่อเองก็คงหมายใจที่จะใช้ถ้อยคำเหล่านี้เป็นแค่อุปมาอุปมัยเท่านั้น เพราะไม่มีหลักฐานใดๆ ในจวงจื่อ ที่ชี้ให้เห็นว่าถ้อยคำเหล่านั้นหมายตรงตามตัวอักษร และดังที่อาเธอร์ วาเลย์ (Arthur Waley) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีที่ดีที่สุดก็คือการไม่ขีดเส้นแบ่งอย่างชัดเจนระหว่างเหตุผลนิยมกับจิตนิยมระหว่างปรัชญากับปาฏิหาริย์ (สุรติ ปรีชาธรรม, 2556) เป็นการยากที่สัตว์ซึ่งใช้มาตรฐานแห่งชีวิตตนแต่เพียงประการเดียวเป็นเครื่องตัดสินสรรพสิ่งที่จะเข้าใจว่า คำตัดสินเกี่ยวกับโลกเป็นเกณฑ์สัมพัทธ์มิใช่เกณฑ์แบบสมบูรณ์ตายตัว คงเป็นสิ่งที่เหลือเชื่อสำหรับพวกกบในทะเลครอบที่จะใช้จินตนาการนึกภาพ ท้องทะเลมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ไร้ขอบเขต ผู้ร่วมเดินทางพึงวางมาตรฐานแห่งชีวิตของตนที่ได้ยึดถืออย่างมั่นคง แล้วหันมาใช้จินตนาการของตนเสียบ้างเพื่อจะได้มีความคิดริเริ่มสู่การแสวงหาความรู้ เป็นที่น่าสังเกตุว่าจวงจื่อไม่ได้ใช้วิธีการอ้างเหตุผลเชิงตรรกะเพื่อตรวจสอบสมมติฐานของตรรกะแห่งการแยกแยะดังเช่นท่านนาคารชุนปราชญ์แห่งอินเดียได้ แต่จวงจื่อหันมาใช้วิธีการเชิงวรรณคดี เพื่อแสดงข้อคิดทางปรัชญาของตน ราวกับบ่งแสดงถึงจินตนาการและปัญญาของผู้ร่วมแสวงหา มิใช่การเรียกร้องแต่กระบวนการวิธีคิดเชิงตรรกะของมนุษย์เท่านั้น (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

การเดินทางในจวงจื่อ ดูจะหมายถึงการท่องเที่ยวแห่งจินตนาการ การเดินออกจากกรอบแนวคิดมาตรฐานที่แยกแยะโลกของมนุษย์ ด้วยการเตรียมใจเพื่อ “ท่อง” ที่มองเห็นข้อจำกัดของคำตัดสินทุกชนิด ซึ่งในการเดินทางนี้มีจินตนาการคือพาหนะแทนรถม้า จุดมุ่งหมายก็คือ อีสรภาพ ระเบียบและเกณฑ์ของสังคมที่ดีคืออะไร กลายเป็นคำถามที่ตอบไม่ได้ในที่สุด ปัญหาของสังคมมนุษย์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาจากเหตุผลที่ว่ามนุษย์ต่างยึดความถูกต้องแห่งข้อจำกัดของชีวิตที่พวกเขาตั้งขึ้นเอง และต่างกลุ่มก็มีเกณฑ์ของตนที่ต่างเห็นเกณฑ์ของตนเองเป็นที่สุดแห่งเกณฑ์ทั้งปวง ซึ่งประเด็นปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่าใครถูกหรือผิด แต่

อยู่ที่ว่าทุกฝ่ายอาจลืมใคร่ครวญไปว่า เกณฑ์ทุกเกณฑ์ต่างมีข้อจำกัดและมีลักษณะสัมพันธ์อยู่เสมอ (สุวรรณ สภาอานันท์, 2556)

ฉะนั้น จวงจื่อได้ช่วยขยายความเข้าใจของเราด้วยจินตนาการและเชื่อว่าจินตนาการนั้นมีภาษาเป็นจุดที่เชื่อมโยงทำให้มนุษย์เข้าใจความจริงได้ มิใช่มองภาษาในลักษณะสมมติที่ไม่อาจเข้าถึงความจริง หรือใช้ในการโต้แย้งถกเถียงหาสิ่งถูกผิดเท่านั้น แต่เป็นการขยายความให้เห็นถึงสิ่งที่อยู่ภายในมนุษย์ว่าสามารถสื่อสารได้ทางภาษาโดยสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี

บทสรุป

การเล่าเรื่องมี 2 แบบ คือ เล่าแบบตรงไปตรงมาตามประสบการณ์และเล่าแบบใช้ตัวแทน จวงจื่ออาศัยทั้งสองแบบโดยได้ใช้เรื่องเล่าที่เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์ก็จริง ซึ่งข้อพิจารณาเรื่องประสบการณ์คือการที่ผู้เล่าและผู้ฟังมีการรับรู้ร่วมกัน เป็นการสร้างความเข้าใจต่อเรื่องนั้นโดยไม่ต้องพิจารณาถึงความคิดภายใน แต่จวงจื่อมองว่าการเล่าเรื่องแค่นี้มิได้สร้างความรู้แต่อย่างใด เพราะมันจะจบลงแค่ที่รู้ข้อเท็จจริง ซ้ำยังอาจทำให้เราจมอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวเท่านั้น เขาจึงพิจารณาต่อว่ามนุษย์ควรได้ใช้พัฒนาการที่ดีกว่าการใช้แค่ประสบการณ์ ด้วยการสร้างจินตนาการให้มีแรงจูงใจต่อการแสวงหาความรู้ที่แท้จริง จวงจื่อจึงเลือกที่จะใช้การเล่าเรื่องผ่านจินตนาการเพื่อให้สะท้อนต่อการรับรู้และเสนอข้อยืนยันบางอย่างที่ชวนให้เกิดความรู้สึกต่อเรื่องเล่านั้นถือได้ว่าเป็นการขยายให้เห็นรูปแบบของภาษาที่สร้างจินตนาการทางความรู้สึกซึ่งสามารถสัมผัสได้ กล่าวคือจินตนาการนั้นมีภาษาเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้มนุษย์เข้าใจความจริงรอบๆ ภายได้ การแสวงหาความรู้ในแง่ของจินตนาการนั้นจึงมีข้อดีตรงที่ทำให้มนุษย์กล้าที่จะคิดริเริ่มเพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งที่ดีมีใช้จินตนาการแบบเพื่อฝันหรือหลอกลวงอย่างที่เขาใจ

เอกสารอ้างอิง

- มาร์คัส ออเรลิอุส. (2558). *เมื่อจักรพรรดิพินิจชีวิต*. แปลโดย ปกรณ์ เลิศเสถียรชัย.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอ้มาয়่ก้อด.
- เพลโต. (2559). *รีพับลิก*. แปลโดย เว็ส โทธารามิก. พิมพ์ครั้งที่ 3. สมุทรสาคร: พิมพ์ดี.
- สุรติ ปรีชาธรรม. (2556). *จวงจื้อฉบับสมบูรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ: โอเพนบุ๊กส์.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2556). *กระแสน้ำปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องอำนาจ ธรรมชาติและ
จารีต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สยามสยามปริทัศน์.
- โฮเมอร์. (2560). *มหากาพย์อีเลียด*. แปลโดย เว็ส โทธารามิก. นนทบุรี: ภาพพิมพ์.
- Ludwig Wittgenstein.(1967). *Philosophical Investigations*. tr.by G.E.M.
Anscombe. 3rd edition. (Oxford: Basil Blackwell Ltd).
- Elizabeth belfiore. (2009). *"The Elements of Tragedy", A Companion to
Aristotle*, Edited by Georgios Anagnostopoulos, (Oxford: Blackwell
Publishing Ltd).

